

Naša iskustva

Branka Fabečić-Horvatić

GRUPNI RAD U ŠKOLI DRUGOG STUPNJA

Od 27. X do 3. XI 1974. u Brelima se održavao seminar za nastavnike francuskog jezika. Ove su se godine na tom seminaru sastali nastavnici iz osnovne, srednje škole i fakulteta. Očito je da njihovi neposredni zadaci nisu isti, no to nije bila nikakva zapreka u radu s obzirom na koncepciju samoga seminara. U pozivu koji nam je uputio Zavod za unapređivanje stručnog obrazovanja stajalo je da je cilj seminara primjena integriranog — multi-medijalnog pristupa u nastavi francuskog jezika i upoznavanje nastavnika s organizacijom i metodologijom razrade projekta i obrazovanja u grupama.

Prilikom prvih međusobnih kontakata shvatili smo da će rad u grupama biti glavna tema seminara i njegova osnovna postavka. Što znači sam grupni rad, u to nismo bili upućeni, to jest, vrlo malo je bilo nastavnika koji su o tome nešto znali ili koji su ga čak prakticirali u nastavnom radu. Oni pak koji su se u tom poslu već okušali imali su i sami premalo iskustva da bi o njemu mogli donijeti neki definitivni sud i ocjenu. Stoga smo s velikim zanimanjem očekivali da se s tim radom upoznamo, da vidimo koje su mu osnovne postavke, kad se on izvodi, na kojem nivou poznavanja stranog jezika te kakva je tehnika rada. Svakog od nas zanimalo je, naravno, kako bi izgledao nastavni sat, pa smo očekivali, iskreno rečeno, da ćemo od voditelja našeg seminara dobiti neke već iskušane recepte koje bismo i sami primijenili u svom nastavnom radu. Međutim, sve se nije tako odvijalo te smo mi nastavnici vrlo brzo shvatili da ćemo za eksperiment grupnog rada poslužiti mi sami kao neke vrste ispitanici.

Ukratko su nam bile iznesene osnovne postavke tog rada. Unatoč svim modernim metodama, raznim modalitetima i tehnikama nastavnog rada, mogućnost komunikacije, koja je osnovni iako ne jedini cilj u nastavi stranog jezika ne može nas zadovoljiti, budući da se ona svodi na razgovor između profesora i učenika. Radi se, dakle, o tome kako i na koji način poboljšati tu komunikaciju, kako navesti učenike da međusobno bolje i više komuniciraju, te da se govor ne svodi na dijalog s profesorom. Čini se tako da bi grupni rad, to jest nastava za vrijeme koje bi učenici bili podijeljeni u radne grupe, u kojima bi zajedno pripremali jedan veoma određeni zadatak mogao biti tip rada koji bi dao dobre rezultate. Što bi to u stvari značilo? Nastavnik ne bi više imao svoju autoritativnu funkciju, u neku ruku, on bi djelovao u sjeni, kao koordinator i neke vrsti kontrola. Učenici pak, dobivši svoj zadatak, radili bi sami, zajednički pripremali izradu svog malog projekta, koji bi,

po svršetku rada, prikazali ostalim grupama. Naravno, nastavnik je ovdje, uvijek prisutan i spreman da priskoči u pomoć, bilo da se radi o nekoj dodatnoj informaciji ili o problemu koji se pojavi u toku rada. U grupnom radu napose se ističe kreativnost učenika, tj. oni razvijaju postojeće kreativne sposobnosti, motivirani su da njihov doprinos u radu grupe bude što bolji, zalažu se, nisu više pasivni subjekti već sami djeluju i stvaraju.

Eto, otprilike, što smo saznali o tom novom obliku rada. Iza toga nastavnici su bili podijeljeni u četiri radne grupe. Svaka je imala svog voditelja Francuza, kojemu je bio zadatak da bude uvijek prisutan informator, no koji se sam nije miješao u tok grupnog rada. Cilj je ovog rada bio:

1. dovesti nastavnike u situaciju da iskuse na samima sebi što je grupni rad;
2. osposobiti ih za voditelje grupe (animatore) koji su kadri rukovoditi skupom;
3. omogućiti im da steknu iskustvo u tome kako se izrađuje projekt;
4. raditi na neposrednoj primjeni materijala u samom razredu.

Iz toga proizlazi da su se nastavnici našli u situaciji učenika, to jest da su dovedeni u situaciju da zajednički izrade zadatak, a bili su svjesni svog krajnjeg zadatka, tj. kako će prenijeti svoja iskustva na svoj nastavni rad u kojem moraju organizirati grupni rad s vlastitim učenicima. Ta dvostruka uloga, to jest uloga ispitanika i ispitivača, nije baš bila jednostavna te nam se čini da je u početku samog rada nastao izvjestan nesporazum, koji je rezultirao velikim gubicima vremena, nesnalaženjem, lutanjem. Čas smo se osjećali poput đaka, čas je u nama prevladao osjećaj dužnosti i odgovornosti profesora u odnosu prema onom stvarnom đaku kojemu se nakon seminara moramo, obogaćeni novim iskustvima, vratiti. Moglo bi se reći da smo bili neprestano u konfliktu sami sa sobom.

No da se vratimo toku samog rada. Nakon podjele u 4 grupe, svaka je od ovih dobila svoj neposredni zadatak. Glavna tema grupnog rada bila je: »Korištenje štampe u nastavi«.

Svaka je grupa zatim izabrala svoju podtemu, odnosno grupa se formirala slobodno, pošto je nekolicina izabrala određenu temu prema svom interesu. Podteme su bile četiri:

1. a) Energetska kriza u Francuskoj
b) Situacija prekooceanskog parobroda *La France*
2. Svakodnevni život kroz štampu
3. Korištenje reklame
4. Štampa kao tema ili centar interesa (novinarski jezik, vrste novina, itd. ...).

Pošto su učesnici izabrali određenu temu prema svojim interesima, konstituirale su se grupe i povukle se na rad. Svaka grupa imala je svog francuskog voditelja. Prvi zadatak grupe bio je da se podijele funkcije. Trebalo je izabrati između sebe *voditelja* (animatora), *promatrača*, te *izvjestitelja*. Kakve su bile njihove dužnosti? Da bi grupa funkcionirala kako treba, nužno je da jedan član grupe potiče na rad, da vodi sastanak kako bi u prvom redu sastanak bio produktivan, kako bi svi učestvovali, jer neki neprestano uzimaju riječ dajući svoje ideje, dok su ostali pasivni pa se rad odvija pokraj njih, a ne u zajednici s njima. Zadatak je voditelja da ove posljednje uvlači u razgovor, da izaziva njihove reakcije, da ih potiče na razmišljanje i na

iskazivanje stava. Nije ta dužnost laka jer se može dogoditi da se voditelj nametne cijeloj grupi svojim vlastitim stavom i mišljenjem te da ostali uopće ne dođu do riječi. Normalno je da se to događalo, ali zato je bilo pravilo grupe da se na svakoj novoj seansi izmijenjene funkcije kako bi se svaki član grupe okušao u sve tri funkcije.

Promatrač ne učestvuje u proizvodnom radu grupe. On je dužan promatrati kako se odvija rad, kako članovi grupe rade, jesu li svi podjednako aktivni, teče li rad nesmetano, postoje li prekidi, oklijevanje, neslaganje i koji su razlozi tome. On informira, dakle, o toku radnog sastanka.

Izvjestitelj sudjeluje i sam u radu grupe kao ravnopravan član. Njegova je dužnost da izvjesti kakav je posao učinjen u toku radnog sastanka, dakle da iznese rezultate rada.

Bila su ukupno 4 radna sastanka po dva sata. Nakon svakog radnog sastanka sve su se grupe redovito sastajale na zajednički sastanak, na kojem su promatrači i izvjestitelji svake pojedine grupe iznosili svoje izvještaje. To znači da je svaka pojedina grupa bila u toku rada ostalih grupa. Naravno, ta izmjena iskustva veoma je korisna, jer neke ideje preuzete od drugih grupa mogu znatno poboljšati i ubrzati konačni cilj.

Tako su, dakle, grupe bile organizirane. No kako je rad u grupi zaista tekao? Zamislimo grupu od prosječno 7—8 ljudi pred koje je postavljen određen problem, određen zadatak. Sve su to ljudi koji su naučeni vršiti svoju pripremu za sat potpuno sami, individualno. Odjednom se nađu u situaciji da zajednički izrade plan svog nastavnog sata. Taj sat više nije rezultat pojedinačne zamisli, već je on rezultat zajedničkog razmišljanja, zajedničkog planiranja, zajednički uloženog truda. Taj zadatak nije lak, on zahtijeva od nastavnika stanovitu grupnu disciplinu, poštivanje tuđeg mišljenja, traženje najboljeg mogućeg rješenja. Katkad se netko ustručava da izrazi neku ideju jer osjeća stanovitu nesigurnost pred ostalim članovima, kao što i učenik oklijeva da iznese svoje mišljenje pred svojim drugovima. Događalo se, naravno, i to, kako je izvjestio promatrač jedne grupe, da voditelj ne vrši svoju ulogu kako treba, dio grupe ostaje pasivan, pa se događa da netko preuzima ulogu lidera, ispunja prazninu, no istodobno blokira ostale članove koji nemaju toliko ideja.

Nakon prilično dugog oklijevanja članovi grupe prihvatili su se posla. Ovisno o temi, svaka je grupa napravila inventar novina. Svi članci koji su se odnosili na određenu temu izrezani su i sakupljeni u dosje. Članaka je bilo mnogo i svi nisu mogli biti pripremljeni i obrađeni za rad u razredu. Napravljen je, dakle, izbor te su članci koji su bili najzanimljiviji i najprikladniji za obradu u razredu uzeti u obzir. Određeni članak mogao je poslužiti kao polazna točka za grupni rad u razredu. Poslužimo se konkretnim primjerom: grupa »Svakodnevni život kroz štampu« odvojila je u svom dosjeu članak koji govori o vremenu, tj. meteorološki bilten. Daje se vremenski izvještaj za jučer, za danas, te prognoza za sutra. Gotovo u svakom udžbeniku postoji lekcija o godišnjim dobima, o vremenu općenito. Na tu lekciju možemo nadovezati vremenski izvještaj, obraditi vokabular, lokucije s cijelim razredom, a zatim rasporediti učenike za grupni rad. Možemo predvidjeti tri grupe: jedna će opisati vrijeme kakvo je bilo jučer, druga grupa kakvo je vrijeme danas, a treća će grupa sastaviti prognozu za sutra. Zadatak je, dakle, točno određen i svaka će grupa, koristeći se poznatim i obrađenim vokabularom

zajednički pripremiti svoj rad. Predvidjeli smo da će nam taj rad poslužiti za uvježbavanje glagolskih oblika, prezenta, perfekta i futura.

Zanimljiv je podatak, koji moramo iznijeti da bi naš izvještaj bio objektivn. Grupa koja je obrađivala temu »Korištenje reklame« neobično je precizno razradila cijeli projekt. Reklama se može koristiti na razne načine i na raznim nivoima drugačije. Možemo koristiti npr.

- a) sliku
- b) sliku + slogan
- c) sliku + tekst
- d) tekst (koji je važniji od slike)

Pošto je dotična grupa točno razradila kad će se koristiti određenim oblikom, tj. na kojem nivou, odlučila se za jednu reklamu u boji te razradila plan za nivo 1 i 2. Na nivou 1 obradit će se prepozicije i prepozitivne lokucije, na nivou 2, polazeći od slike i slogana, proširivat će se vokabular. Sve je bilo vrlo precizno izrađeno i pripremljeno. Kad je cijeli posao bio gotov, grupa je zaključila da je reklama, a bila je to reklama za Marlboro-menthol cigarete, neprikladno izabrana te da ne odgovara pedagoškim načelima pa je treba odbaciti. Grupa dolazi do veoma važnog zaključka, koji vrijedi za svaku pedagošku pripremu: izbor materijala koji će se koristiti u razredu od najveće je važnosti, stoga valja dobro promisliti prije nego što se odlučimo na čemu ćemo graditi svoj sat.

Govorili smo u toku našeg izvještaja o potrebi voditelja-animatora. On je doista potreban u početku zajedničkog rada i, mogli bismo reći, neophodan. Međutim, kako su isti ljudi radili zajedno u toku nekoliko radnih sastanaka, navikli su jedni na druge, pa je animator pomalo gubio svoje značenje, a time i svoju neophodnost. Jedna je grupa izvijestila da na svojoj posljednjoj seansi svjesno nije izabrala voditelja, jer nije više osjećala da joj je potreban; svi su članovi grupe ravnopravno sudjelovali i nije ih trebalo poticati na rad.

Što nam je donijelo to iskustvo? Moramo priznati da bismo imali mnogo manje teškoća i kolebanja da su nam voditelji našeg seminara servirali gotove recepte kako da organiziramo učenike za grupni rad. Konačno, i nastavnici bi se koji put voljeli naći s onu stranu katedre te pasivno primati nove spoznaje. No upravo to se nije dogodilo. Svaki nastavnik kao član grupe aktivno se angažirao u radu, sukobljavao se s teškoćama, obreo se u situaciji da naizmjenice obavlja razne funkcije, te da u svakoj od njih modificira svoje ponašanje. Jednom riječju, postepeno je spoznavao kako će reagirati njegov učenik kad se nađe u sličnom položaju, kad svaki učenik bude u svojoj grupi nosilac zajedničke odgovornosti. Taj proces nije ni lak ni jednostavan. Grupni rad mijenja cijelu dosadašnju koncepciju nastavnog rada. Mijenja se stav nastavnika prema učeniku. U grupnom radu profesor ne stoji iza katedre, on obilazi radne grupe da bi kontrolirao njihov rad te da bi im priskočio u pomoć, no radna grupa je ona koja stvara i proizvodi. Radi se, dakle, o promjeni stava i ponašanja i nastavnika i učenika. Takav vid rada unosi demokratski odnos u razred, te je posve sigurno da i rezultati moraju biti bolji. Vjerujemo da će iskustvo sa seminara u Brelima pomoći nastavnicima da lakše uspostave taj novi odnos, da će rezultat tog novog ponašanja biti i veća motivacija učenika, kao i njihova veća kreativnost.